

ÚJABB MORFOLÓGIAI JELENSÉGEK (MAGYAR-ANGOL ÖSSZEVETŐ VIZSGÁLAT)

ZIMÁNYI ÁRPÁD

Eszterházy Károly Főiskola, Magyar Nyelvészeti Tanszék
3300 Eger, Eszterházy tér 1.
mnyelv@ektf.hu

Kivonat: Elemzésünk a szóalkotásmódok újabb jelenségeit, elsősorban a ritkább szóalkotási eljárásokat vizsgálja (kontamináció, csonkítás v. rövidülés, szóértelmesítés, betűszók). Érdekes összefüggés mutatható ki ezen a területen a magyar és az idegen (elsősorban angol) szavak között: számos esetben tapasztaljuk az alaktani sajátságok átvételét és gyors elterjedését. A morfológiai tényezőkön kívül szó esik az új alakulatok szemantikájáról és etimológiájáról. Konklúzióként megállapíthatjuk, hogy a ritkább szóalkotásmódok manapság igen termékenyek.

Kulcsszavak: szóalkotásmódok, kölcsönhatások, neologizmusok

Bevezetés: a ritkább szóalkotásmódok

A magyar szókészlet bővülésének ritkább módjai között tartjuk számon a szóelvonást (képzőelvonást), a szóhasadást, a mozaikszó-alkotást, illetőleg a szóvegyülést, a csonkítást (rövidülést) és a szóértelmesítést (népetimológiát). Az utóbbi háromról A mai magyar nyelv című egyetemi nyelvtan 1968-ban megállapította, hogy ily módon “ma már legfőljebb kivételesen hoznak létre új szót” (MMNy. 166). A 2000-ben megjelent Magyar grammatika nagyobb terjedelemben foglalkozik velük, az iméntitől némileg eltérő felosztásban. Mivel nem mindegyikük sorolható a morfológiai természetű folyamatok vagy műveletek közé, a leghelyesebb a morfológia és a szótan határsávjaként tárgyalni őket. Lengyel Klára megjegyzi, hogy gyakoriságuk tekintetében erősen különböznek egymástól (MGr. 337–345). A nyelvújítás korában viszont több közülük igen termékeny eljárás volt, bár az új alakulatok mesterkéeltségét sokan bírálták (Fábián 1984: 55-60).

1. Statisztikai vizsgálat

A mai helyzetről tett előbbi megállapítást látszik alátámasztani az Új szavak, új jelentések 1997-ből című adattár (Kiss–Pusztai 1999), amely szótárainkban korábban nem adatolt lexikai egységeket tartalmaz. Az alábbi, 1000 szóra kiterjedő statisztikai vizsgálat az adattár közel 50%-át dolgozza fel (9–114), és a következő eredményt mutatja:

Összetett szavak

a) magyar szó + magyar szó (<i>alvószámla, esőadó</i>)	274 db	27,4%
b) magyar szó + idegen szó v. ford. (<i>borkommandó, euróérett</i>)	257 db	25,7%
c) idegen szó + idegen szó (<i>citylight, eoromenedzser</i>)	132 db	13,2%

d) többszörös összetétel csak magyar eredetű tömorfémakkal (<i>áldozatnyugdíj, hajgyógyász nő</i>)	113 db	11,3%
e) többszörös összetétel idegen eredetű és magyar tömorfémakkal (<i>babytestőr, eurohonatya</i>)	40 db	4%
Képzett szavak		
f) magyar szó új képzővel (<i>hiénázás, hőstelenít</i>)	51 db	5,1%
g) idegen szó új képzővel (<i>ezoterikuskodás, gigászkodás</i>)	56 db	5,6%
Képzetlen szavak		
h) új idegen szó (<i>dizájner, invazív</i>)	70 db	7%
i) magyar szó új jelentésben (<i>gyorsító – 'enyhe kábítószer')</i>)	7 db	0,7%

A százalékos értékek a két fő szóalkotási mód, az összetétel és a képzés egymáshoz viszonyított arányában igazítanak el, s megerősítik a 20. század második felére igen jellemzőnek tartott állapotot, az összetételek túlsúlyát. Az itteni 81,6%-os aránnyal szemben feltűnően alacsony a képzések 10,7%-os értéke. Ennek az az oka, hogy a képzett szavak kategóriájában csak a szerkezetileg egyszerű lexémák – a „tisztá” esetek – szerepelnek, és az összetételek csoportjában nem jeleztük külön a képzést. (Ez a részletes lebontás ugyanis nem tartozik alapvizsgálatunkhoz.) Tapasztaljuk azonban a mindennapi nyelvhasználatban, hogy az idegen főneveket könnyen igésíthetjük termékeny denominális verbumképzőink segítségével, és gyakran hozhatunk létre új, akár alkalmi származékokat nomenképzőkkel is. Ugyancsak figyelemre méltó az idegen elemek magas aránya – ez szintén jelzi, hogy az átvételek jól beleilleszkednek nyelvünkbe.

A magyar és az idegen elemek arányának megállapításához összesítjük egyrészt a csak magyar morfémákból (a-d-f-i pontok), másrészt a részben vagy teljesen idegen eredetű morfémákból álló szavakat (b-c-e-g-h pontok). Ebben az adattárban az utóbbiak sokkal magasabb arányával találkozunk, mint a sajtónyelvi szövegekben: az új szavaknak több mint a fele idegen eredetű, ill. idegen elemet is tartalmaz. Úgy tűnik tehát, hogy szókészletünk (legalábbis sajtónyelvi szókészletünk) bővítésének mindenképpen meghatározó tényezője az idegen formák átvétele és alkalmazása; tömorfémaként, képzetlenül – i) pont – csupán szerény, 7%-os mértékben, összetételi tagként viszont annál inkább (43%).

Magyar szavak	445 db	44,5%
Idegen szavak	555 db	55,5%

Az adattár tanulmányozása révén ismét megerősíthetjük azt a megállapítást, hogy a sajtónyelvben nagy szerep jut a nyelvi ötletességnek, az egyéni, olykor merész szóalkotásoknak, a hapax legomenonoknak. Sikerességüket mutatja, hogy a magyar elemekből álló neologizmusok szövegkörnyezetből kiragadva is transzparenssek, míg az idegen szavak nem mindegyikéről mondhatjuk el ugyanezt. Szembetűnő viszont, hogy nem találkozunk a bevezetőben jelzett úgynevezett ritkább szóalkotásmódokkal, pedig a köznyelvben, a médianyelvben és a szaknyelvekben egyaránt vannak, s átvétel útján folyamatosan szaporodnak az ilyen alakulatok.

2. Részletes elemzés

A ritkább szóalkotási módok közül az elvonásról, ezen belül az 1990-es évtized magyar belső fejleményeiről és idegen eredetű neologizmusairól már született kiváló összefoglalás (Minya 2003), ezért az elvonással nem foglalkozunk. Meglehetősen nagy a mozaikszóalkotás szakirodalmi feldolgozottsága, emiatt csak olyan példákra szorítokozunk, amelyeket a publikációk nem érintettek. Hiányos viszont a szövegyülés, a csonkítás (rövidülés) és a szóértelmesítés (népetimológia) adatolása, valamint alakutani elemzése, így velük bővebben foglalkozunk.

2.1. A szövegyülés (kontamináció)

A szövegyülésre a mai köznyelvben kevés példa van: *csokor* (*bokréta* × *csokréta*), *ordibál* (*ordít* × *kiabál*), *rémisztő* (*rémítő* × *ijesztő*), *ucsora* (*uzsonna* × *vacsora*), *zargat* (*zavar* × *kerget*). Külön csoportot alkotnak a nyelvújítás idején létrehozott szavak (*csipesz*, *csőr*, *higany*, *rovar*). Az utóbbi évszázadban alkotott ilyen alakulatok – belső fejlemények – vagy nem váltak közhasználatúvá, vagy megőrizték szakzsargon jellegüket: *citrancs* (*citrom* × *narancs*; *grape fruit*), *burizs* (*búza* × *rizs*), *rocsó* (*roham* × *csónak*; katonai szakszó), *kiving* (*kívül* × *ing*; 'kívül viselt rövid ujjú ing', 1960-as évek), *vifli* (*virslis* × *kifli*; a *hotdog* magyarítási kísérlete).

A különféle rövidítéseket kedvelő angolban viszont gyakori eljárás a szövegyülés, s az újdonságok közül jó néhány használatos a magyarban is, így a kontamináció nálunk főleg idegen hatásra terjed. Nyelvünkben az 1950-es évekre vezethető vissza a *motel* (*motoring* × *hotel*) és a *smog* (*smoke* × *fog*; az angolban 1905-ben adatolták először). Újabb, nálunk is közkeletű megnevezés a *camcorder* (*camera* × *recorder*; hang és kép rögzítésére alkalmas felvevő). A két nyelvben morfológiailag azonos a La Manche alatti vasúti összeköttetést biztosító műtárgy teljes (*Channel Tunnel* – *Csatorna-alagút*) és kontaminált (*Chunnel* – *Csalagút*) neve.

Az angolban számos alakulat jött létre a legújabb médiaműfajok megjelölésére: *infotainment* (*information* × *entertainment*), *docutainment* (*documentary* × *entertainment*), hasonlóan: *docudrama* *dramadoc*; *faction* (*fact* × *fiction*; tényirodalom és fikció keveredése). Az USA-ban az 1960-as évektől, Nagy-Britanniában a 80-as évek második felétől, Magyarországon 1990 után jelentkezett az *advertorial* (*advertisement* × *editorial*; 'szerkesztőségi hirdetés', újságíró által írt, terméket, szolgáltatást, bemutató v. népszerűsítő, valójában reklámcélokat szolgáló írás). Televíziós megfelelője az *infomercial* (*information* × *commercial*, tényanyagra épülő, dokumentumfilmszerű hirdetés).

Ennek a szóalkotási módnak a gyakoriságát mutatják további angol példáink: *bromance* (*brother* × *romance*), *twixter* (*between* – *betwixt* – 'twixt 20 and 30), *kidult* (*kid* × *adult*), *adultescent* (*adult* × *adolescent*), *protirement* (*proactive* × *retirement*), *mobisode*

(*mobil* × *episode*; mobiltelefon-hálózaton nézhető szappanopera része, epizódja), *monergy* (*money* × *energy*; energiatakarékos gazdasági megoldások). A legújabbak közé tartozik a *bliki* v. *bloki* (*blog* × *wiki*, *blog* × *website*, olyan blog, amelybe más is beleírhat), valamint a *memail* (*me* × *email*, „önajánló” levél, a küldő pusztán saját magára v. cégére kívánja felhívni a figyelmet). A könnyűzenei életben is népszerű szó- és fogalomalkotási mód. A *fantastic* hátravetett jelzőként különböző stílusokkal kontaminálódik: *funktastic* (← *funky*), *poptastic*, *retrotastic* (← *retrospective*). A szójáték is szerepet kap: a *Brazilian wax* elnevezésű női kozmetikum férfi párja a *boyzilian*.

A szövegyülésre számos példát idéz az amerikai angolból és a német nyelvből Simigné Fenyő Sarolta és Kegyesné Szekeres Erika tanulmánya (2007). Megállapításuk szerint a neologizmusok között sok játékos szóalkotás van, és a nőírók nyelvhasználatában a férfi írókhoz képest nagyobb szerepet kap a szójáték: *bore-ocracy* (*bore* × *bureaucracy*; 'unalmas bürokrácia'), *the-rapist* (*therapist* × [the] *rapist*; '[a kezeltjével] erőszakoskodó pszichiáter, terapeuta'). A *bio-graphie* (*biology* × *biographie*) jelentése csak körülírással fogalmazható meg: a hagyományos női életutat nagymértékben befolyásolják a nők biológiai adottságai.

2.2. Rövidülés (csonkítás)

A csonkítás hasonlít a képzőelvonáshoz – mellyel a bevezetőben jelettek szerint itt nem foglalkozunk –, de célja nem más szófajú és új jelentésű szó létrehozása, hanem csak a szó hangtestének pusztá megrövidítése akár hangzásbeli vagy nyelvesztétikai okokból (pl. a nyelvújítás korában), akár a tömörítés, egyszerűsítés kedvéért (mint manapság). A nyelvújítás korából származnak a következők: *älla(dalo)m*, *árny(ék)*, *diadal(om)*, *perc(enet)*, *cég(ér)*, *cikk(ely)*, *gép(ely)* (Fábián 1984. 60). A csonkítást elsősorban a nyelvújítás idején létrejött alakulatokra alkalmazzák, míg az újabb példákat rövidülésnek nevezzük (MGr. 339–341). A bizalmas nyelvhasználatban, a diák- v. az ifjúsági nyelvben igen gyakori szóalkotási eljárás, igen nagy szakirodalmi feldolgozottsággal: *matematika* – *matek*, *osztályfőnök* – *oszi*, *történelem* – *töri*, *irtózat* – *irtó*, *szabadság* – *szabi*, *fagylalt* – *fagyi*, *csokoládé* – *csoki* (D. Berencsi 1995).

Az iméntiekből is látszik, hogy a rövidülés összekapcsolódhat képzéssel, leggyakrabban valamilyen kicsinyítő képzővel. Az *-i* képző szerepére érdemes fölfigyelnünk, ebben a szórövidítési és játékos képzési módszer hasonló stílushatású alakulatokat hoz létre az angolban is: röv.: *independent* – *indie* (music, kids), *fundie* ~ *fundy* – *fundamental* (szélsőséges, fundamentalista). Az elmúlt fél évszázadban – részben idegen hatásra, részben belső fejleményként – rövidült több idegen szó: *professzor* – *prof*, *kondíció* – *kondi*, *klasszikus* – *klassz*, *laboratórium* – *labor* (angol: *lab*), *tinédzser* – *tini*, *facsimile* – *fax*, *situáció* – *sztu*, *protézis* – *protkó*.

Külön csoportot alkotnak az idegen nyelvi *o*, magyar nyelvi *ó* végű szavak, melyeket keletkezésük, illetve magyarban való megjelenésük körülbelüli időrendjében tekintünk át: *fotográfia* – *foto*, *linóleum* – *linó*, *információ* – *infó*, *reprodukció* – *repró*, *narkotikum* – *narkó*, *pornográf(ia)* – *pornó*, *mikrohullámú* – *mikró* (előbb a szakzsargonban 'rádióadó', utóbb a köznyelvben 'sütő'), *demonstráció* – *demó* (pl. lemez, kazetta; mutatvány valamilyen zenei v. egyéb alkotásból, szakzsargon), *retrospektív* – *retró* (pl. kiállítás), *logogram* – *logó* (az angolban rövidült, nyelvünkbe a rövid forma került), *promóció* – *promó*. Az angolban az 1970-es évektől létezik az *impro* (← *improvisation*) is.

Az *information* rövid formája az angolban már több mint fél évszázados múltra tekint vissza, de szócsaládja nagyobb mértékben az 1970-es évektől gyarapodik összetételekkel. Közülük több nyelvünkben is megvan: *infoline* – *infovonal*, *infocommunication* – *infokommunikáció*, illetőleg újabbak *infobit*, *infofile*, *infopack*, *infomania*, *infotech*.

Az utóbbi évtizedek morfológiai változásainak újabb alcsoportjában az *-us*, *-um* végződésű korábbi latinus formák helyett az ezt nélkülöző németes és főleg angolos változatok terjednek el:

projektum – *projekt* – *project* [prodzsekt]
effektus – *effekt* (filmes szakzsargon)
prológus – *prológ* (sportnyelvben 'előfutam')
szegmentum – *szemens* – *segment*
kontaktus – *kontakt* (-óra, -személy, -nap)
dokumentum – *dokumentfilm* (filmes szakzsargon)
centrum – *center*

A rövidülés válfaja az összetett szó előtagjának vagy utótagjának rövidülése: *levelezőlap* – *levlap*, *paradicsompüré* – *parpüré* (szakzsargon), *kábítószert* – *kábszert*. Az angolból vettük át a *high-tech* ~ *hi-tech* (← *high technology*) alakulatokat. Átmeneti kategória, ha mind az előtag, mind az utótag rövidül: ez a típus szóösszevonásnak számít, és leíró nyelvtanunk a mozaikszók közé sorolja: *szociáldemokrata* – *szocdem*, *agitációs-propagandista* – *agit-prop*. Megint más kategória, amikor az összetett szó egyik tagja – jelentéstapadással – magára veszi az összetétel egészének jelentését: *multinacionális* – *multi*.

Egészen új jelenség nyelvünkben az *e-mail* típusú szavak megjelenése. Valójában ez a rövidülés sajátos esete, amikor a szókapcsolat (*electronic mail* – *elektronikus levél*) első eleméből csupán a kezdőbetű marad: *e-mail* – *e-levél*; újabban mind gyakrabban kötőjel nélkül egybeírva: *email*. Morfológiailag átmenet a rövidülés-rövidítés és a betűszó között; nevezhetjük félbetűszónak is. Igen gyorsan terebélyesedő szócsaládja alakult ki mind az angolban, mind pedig a magyarban: *e-banking* – *e-bank*, *e-learning* – *e-tanulás*, *e-commerce* – *e-kereskedelem*, *e-shopping* – *e-bevásárlás*, *e-passport* – *e-útlevél*; hasonlóan: *e-közigazgatás*, *e-adóbevallás*, *e-bíróság*, *e-tankönyv*. Az angolban már mindenesetre megjelentek további hasonlóak is: *m-commerce* (mobilkereskedelem, azaz mobiltelefonon folytatott értékesítés); *t-commerce* (interaktív televízióon folytatott értékesítés); *d-commerce* (digitális eljárással folytatott értékesítés). Morfológiai és helyesírási szempontból még érdekesebb eset az *eMagyarország* fogalma, amelyet az ún. *eMagyarország* *pont*-ok tettek ismertté. A maga nemében az első, talán „precedens értékű” példa, melynek képlete: kezdőbetűvel rövidített kisbetűs köznévfő + nagybetűs tulajdonnévfő = egybeírt összetétel.

Az angol szaknyelvekben egyébként már korábban találkozhattunk hasonló alakulatokkal, melyeknek létrejöttét az egyszerűsítés és a formalizálás igényével magyarázhatjuk. Példáinkat a lexikai-funkcionális grammatika (LFG) terminológiájából vesszük: *a-functions* (← *argument-functions*), *non-a-functions*, *d-functions* (← *discourse-functions*), *non-d-functions*, *f-structure* (← *functional-structure*). Hazai szakirodalmunk is átveszi ezeket: *a-funkció*, *d-funkció*, *f-szerkezet* (Kömlösy 2001: 53).

Morfológiai szempontból ugyanebbe a csoportba tartozik a *blog*, az interneten vezetett napló, másképpen az on-line napló megnevezése. Keletkezését tekintve a *web* ('háló' ← world wide web, www – 'világháló') és a *log* szavak összevont alakjából rövidült oly módon, hogy az előtagból mindössze az utolsó betű maradt meg s járult az utótaghoz: [*we*]b log – *blog*. A *log* többek között 'hajónapló, napló' jelentésben élt az angol nyelvben, és így került a számítógépes szóhasználatba. Várható a *blog* igesülése is: már létezik a *blogot készít/ír* forma, akárcsak a képzett *blogol* is. Alaktani szempontból ugyancsak szabályos az ikes, pontosabban álikes *blogozik*, mint ahogy sok új alakulat ilyen (*e-mailezik, internetezik, mobilozik, szörfözik, videózik*). Mivel a *blog* nyelvünkben úgynevezett motiválatlan szó, tehát jelentése nem vezethető le sem magából a hangalakból, sem pedig az összetevő elemekből, nem csodálkozhatunk azon, hogy olykor magyar megfelelője is hozzákapcsolódik: *blognapló*. Így ugyanolyan pleonazmus jön létre, mint a *CD-lemez* esetében.

A *blog* köré máris kisebb szócsalád szerveződött az angol nyelvben, ugyancsak sajátos morfológiai jellemzőkkel. A *blogosphere* és *blogdom* általános jelentéstartalmú főnevek (blogoszféra – a blog szférája), a *blogroll* a blogok sorozata, de keletkeztek további összevonások, így a *phlog* (*photoblog*), a *vlog* (*videoblog*) és a *moblog*, a mobiltelefonról elkészíthető blog (Dent 33).

A kötőjelezés miatt látszólag hasonló, ám morfológiailag eltérő eset az *on-line* – *off-line*, illetőleg az *off-shore* problémája, mivel itt prepozíció és főnév kapcsolatáról van szó. Az eredetileg kötőjeles alakulatokat mind gyakrabban írják egybe, az angolban és a magyarban egyaránt.

2.3. Népetimológia (szóértelmesítés)

A *hamburger steak* szókapcsolatból jelentéstapadással rövidült *hamburger* főnév a német város nevére vezethető vissza. Ennek az etimológiának számos ismert előzménye van (*párizsi, parizer, bécsi szelet, roquefort, eidami sajt*). A névben rejlő lehetőséget (*ham* – 'sonka') kihasználva hamar átértelmeződött az angol *Hamburger*: az utótag magára vette a készítmény egészének köznévi jelentését (*hamburger* → *burger*), és a *ham* előtagot a szendvics jellegének megfelelő szóval helyettesítették: *beefburger, cheeseburger, vegeburger* (← *vegetable* v. *veggie burger*); illetőleg *sajtburger, csibeburger, vegasajtburger, bárányburger*.

A *burger* teljesen önállósodott az angolban és a magyarban egyaránt: *Big Head Burger*. A *vegetable* vagy *vegetarian* rövidülése szintén önállósodott: *vegás szendvics, vegás tortilla, sajtos vega, magyaros vega, vega extra*.

2.4. Betűszók

A mozaikszók két csoportja közül – szóösszevonások, betűszók – most csak az utóbbival foglalkozunk, mivel itt egyrészt számba vehetünk több újdonságot, másrészt a korábbiakhoz hasonlóan ismét erőteljes angol hatást regisztrálhatunk, harmadrészt pedig kevésbé feldolgozott részterület, mint a szóösszevonásoké (az utóbbira pl. l. Antalné 1993).

Az angolban a köznévi betűszókat is csupa nagybetűvel szokták írni, a magyarba átkerült alakulatok is először ezt követik, holott a magyar helyesírás az ilyeneket kisbetűvel javasolja. Ezért ingadozik az *SMS* ~ *sms*, *CD* ~ *cd*, *PR* ~ *pr* (újabbán a *tévé, tébécé* stb. mintájára fonetikusán is: *esemes, cédé, piár*). A betűszók a mindennapi életben és a szaknyelvekben egyaránt szaporodnak. Közhasználatúak pl. a következők: *AIDS* (acquired

immunodeficiency syndrome), *ATM* (automatic teller machine, bankjegykiadó automata, bankomat, az utóbbi részleges szóvegyülés), *CT* (computer tomograph), *DVD* (digital video disc), *PC* (personal computer), *PIN* (personal identification number) [kód], *VIP* (very important person), *www* (world wide web). Az angol szaknyelvekben rendkívüli mértékben terjed, a magyarban megszokottnál és elfogadhatónál is erőteljesebben: *PCI* (peripheral component interconnect), *PCL* (printer control language), *PDF* (portable document format), *RAM* (random access memory), *ROM* (read only memory). Az angol szlengben és más rétegnyelvekben is bevett szóalkotásmód: *nab* (non-alcohol beer), *lab* (low-alcohol beer), *dink* (double income, no kids), *DSC* (back, sack, crack; a teljes testszörzet-eltávolítás rövidítése).

Gyakori jelenség manapság mind az angolban, mind a magyarban a betűszók köznevesülése és képzése. Jellegzetes példa erre a folyamatra az immár két és fél évtizede életképes *yuppie* (*young urban professional* v. *young upwardly mobile professional* kezdőbetűiből, valamint az *-ie* képzővel). Bár a magyarban csak ez az alapszó ismert, tanulságos áttekinteni angol nyelvbeli származékait, azok morfológiai változatossága miatt. Első megjelenésekor, 1982-ben még nagybetűs betűszóként (*YUP*) használták, de létezett *yumpie* változatban is. Azóta megjelent a *yummie* (*young upwardly mobile mummy*) és a *yappie* (*young affluent parent* v. *young aspiring professional*). Végbement rövidülése (*yup*), továbbképzése (*yuppeism*, *yuppiedom*, *yuppification*, *yuppiefy*), és megjelent nőnemű alakja (*yuppette*) is (ODN 317–9).

3. Képzővariánsok

Magyarra fordított szövegekre jellemző, hogy egyes szavakban idegen képzőt alkalmaznak magyar megfelelője helyett: *evakuáció* – *evakuálás* helyett, *kvalifikáció* – *kvalifikálás* helyett, *motiváció* – *motiválás* helyett, *partneritás* – *partnerség* helyett. *emirátusok* – *emirségek* helyett, *szponzoráció* – *szponzorálás* helyett. A *szponzoráció* belső magyar fejlemény (angol szó + latin képző magyaros formája), nem tükörszó, az angolban ugyanis nem létezik *sponsoration*, hanem *sponsorship*. Új morfo-szemantikai jelenség, hogy a *politika* megszokott, egyes számú használata mellett fordításokban feltűnik többes számú alakja: *politikák* (Dróth 2000: 293).

Az alaktani tényezők kiejtési különbséggel is párosulhatnak, jellemzően az angolos forma prioritásával: *imágó* (lat) – *imázs* (fr) – *image* (ang) [imidzs]; *frizsider* (fr) – *fridszider* (ang); *standard* – *sztenderd*; *burleszk* (ol → magy) – *börleszk* (ang → magy).

Összegezés

A bemutatott példák csupán ízelítőül szolgáltak a morfológiai jelenségek szemléltetésére, ennél ugyanis sokkal nagyobb korpusz áll rendelkezésünkre. Így bizton állíthatjuk, hogy a ritkább szóalkotási módoknak nevezett esetek valójában nem is olyan ritkák mai nyelvhasználatunkban. Manapság nem szorítkozhatunk csupán a hagyományos kategorizációra, mivel sok átmeneti típus is megjelent. Elemzésünk szerint a magyar nyelvet érő idegen hatások korántsem szorítkoznak a szókészletre, befolyásolják a nyelv mélyebb rétegeit, így az alaktant is.

Irodalom

- Antalné Szabó Ágnes 1993. Reformnevek helyesírása. *Nyr.* 513–516.
- D. Berencsi Margit 1995. Egyéb szóalkotási módok: rövidülés, rövidülés képzéssel és továbbképzéssel. In: *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 198. sz. Budapest, 197–201.
- Dent, Susie 2005. *The Language Report*. Oxford: Oxford University Press.
- Dróth Júlia 2000. Legyen egységes az Európai Unió magyar nyelvű terminológiája! *Nyr.* 287–97.
- ÉKsz.² = *Magyar értelmező kéziszótár*. Főszerk. Pusztai Ferenc. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.
- EtimSz.* = *Etimológiai szótár*. 2006. Zaicz Gábor (Főszerk.) Budapest: Tinta Könyvkiadó. Fábián Pál 1984. *Nyelvművelésünk évszázadai*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Kiss Gábor–Pusztai Ferenc 1999. *Új szavak, új jelentések 1997-ből*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Magyar Orvosi Nyelv*. Folyóirat. 2001. Bösze Péter (Főszerk.).
- MGr.* = *Magyar grammatika*. Szerk. Keszler Borbála. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 2000.
- Minya Károly 2003. *Mai magyar nyelvújítás*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- MMNy.* = *A mai magyar nyelv*. Szerk. Bencédy József – Fábián Pál – Rácz Endre – Velcsov Mártonné 1968. Budapest: Tankönyvkiadó. *NyKk.* = *Nyelvművelő kézikönyv I–II*. Grétsy László és Kovalovszky Miklós (Főszerk.) Budapest: Akadémiai Kiadó. 1980–1985.
- ODN* = *The Oxford Dictionary of New Words*. 1995. Oxford: Oxford University Press.
- Országh László 1977. Angol eredetű elemek a magyar szókészletben. *NyudÉrt.* 93.
- Simigné Fenyő Sarolta – Kegyesné Szekeres Erika 2007. A szójáték és a kettős olvasat szerepe a nőírók nyelvhasználatában. In: *Az Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei. Tanulmányok a magyar nyelvről*. Eger: Linceum Kiadó.
- Zsilinszky Éva 2003. Az angol vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban. *NyudÉrt.* 153. Budapest: Akadémiai Kiadó.